

İLKÖĞRETİM II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN “DÜNYA” KAVRAMINA İLİŞKİN GELİŞTİRDİKLERİ METAFORLAR

B.Ünal İBRET, Duran AYDINÖZÜ

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kastamonu.

Özet

Bu araştırma; “Başka bir Dünya yok” sloganıyla duyarlı hale getirmeye çalıştığımız öğrencilerimizin dünyayı nasıl algıladığını ve bu soyut kavram hakkında metafor oluşturup oluşturamadıklarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kastamonu ilinde yer alan, Ali Fuat Darende İlköğretim Okulu’nun 2009-2010 eğitim öğretim yılında 6, 7 ve 8. sınıfta öğrenim gören 208 öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerimizin Dünya kavramını, ilgili öğretim programlarında da verildiği gibi özellikle şekil ve boyut olarak bilinmeleri gerekmektedir. Bu durumun tespiti için kavram ile ilgili herhangi bir sınırlandırma yapılmamıştır. Böylece, öğrencilerimizin Dünya kavramını nasıl algıladıkları görülebilecek ve kavramın kazanılmışlık düzeyini anlamak mümkün olacaktır.

Araştırmaya katılan her bir öğrenciden öncelikle dünya hakkındaki düşüncelerini yazmaları daha sonra da “Dünya . . . gibidir, çünkü . . .”yada “Dünya . . . benzer, çünkü . . . ” cümlelerini tamamlamaları istenmiştir. Araştırmada başlangıçta içerik analizi tekniği kullanılmış, ardından bu araştırmaya ilişkin olarak ele alınan veriler sayısallaştırılarak nicel yöntemle analiz edilmiştir. Böylece öğrencilerin Dünya kavramı ile ilgili olarak geliştirdikleri metaforlardan yola çıkarak, öğretmenlerin araç-gereç kullanımından, programda yer alan kavramların kazanılmışlık düzeyine kadar birçok konuda bilgi sahibi olunacaktır.

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin büyük çoğunluğu beklenildiği gibi dünyanın şekli, boyutu ve hareketlerine ilişkin metaforlar oluşturmuştur. “Dünya” kavramı ile ilgili olarak öğrencilerin %58,6’sı Dünyanın şekli ve boyutlarına, %12,6’sı Fiziki Coğrafya unsurlarına, %7,3’ü Beşeri ve Ekonomik Coğrafya unsurlarına, %5,8’i Coğrafi unsurların dışında kalan unsurlara ve %15,7’si de soyut ve olumsuz unsurlara yönelik metaforlar geliştirmiştir.

THE METAPHORS DEVELOPED BY ELEMENTARY SCHOOL-SECOND STAGE STUDENTS ON THE CONCEPT OF ‘WORLD’

Abstract

This study has done for the purpose of revealing how our students, whom we try to sensitize with the slogan ‘No other World’ perceive the world and whether they make metaphors about this abstract. The sample of the research is made up of the 208 students who attend 6, 7, and

8th grades at Ali Fuat Darende Primary School in the school year of 2009-2010. Our students are supposed to know the concept World, especially in terms of shape and dimension as taught in the relevant teaching curriculums. In order to identify this situation, learn how they perceive the concept World and see the acquisition level of the concept, there has been no limitation about the concept.

The students who participated in the research were asked to write their thoughts about the world, and then they were asked to complete the sentences 'The world is like because' or 'The world is similar because'. Initially, the content analysis technique was used in the research. Following this, data obtained from this research were made numeric and analyzed with a quantitative method. Thus, by setting out with the metaphors the students have developed about the world, it will be possible to have information about many subjects ranging from teachers' use of materials to acquisition level of the concepts in the curriculum.

According to the results of the research conducted, most of the students have made metaphors about the shape, dimension and movements of the world as was expected. Regarding the concept 'Word', %58,6 of the students have developed metaphors about the shape and dimensions of the world, %12,6 about physical geography features, %7,3 about Human and Economic Geography features, %5,8 about features other than geographical features and %15,7 about abstract and negative metaphors.

Key Words: Primary education. II. Stage students, 'World' concept, metaphor, and Geography.

1. Giriş

Metafor kelime olarak, Grekçe "Metapherein" kelimesinden türetilmiş olup, Meta(değiştirmek) ve pherein (taşımak) sözcüklerinin birleşmesiyle oluşturulmuştur (Levine, 2005: 172). Metafor günümüzde, daha ziyade söylemi süslemeye yönelik bir söz sanatı olarak bilinmekle birlikte, Metafor kullanımı genel olarak dünyayı kavrayışımıza yardım eden bir düşünme ve görme biçimi anlamına gelmektedir. Bilimsel araştırmalar göstermiştir ki metaforik düşünme biçimi, dil ve bilim üzerinde olduğu kadar, insanın günlük yaşamında kendini ifade edişi üzerinde de biçimlendirici bir etki yapmaktadır (Morgan, 1998: 14).

Öğretimin iki temel prensibi bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta gitmektir. Metaforlar bunu gerçekleştirirken soyut prensipleri açıklamak için somut örneklerden yararlanırlar. Metaforlar, bilinen, görülen ya da fiziksel gerçeklik, bilinmeyen, görülmeyen ya da ruhsal gerçekliği tanımlamaya yardımcı olmak için kullanılırlar. İnsanlar, algılama ve kelime hazineleri sınırlı olduğundan, bir kavramı anlayabilmek için, başka kavramlarla kıyaslamalar yapmak zorunda kalmaktadır (Clarken, 1997: 4). Bu sebeple Aristo döneminden beri daha ziyade romansal ve şiirsel anlatımda farklı şekillerde metafor kullanımı söz konusu olurken, 1980'li yıllarda, Lacoff ve Johnson'un "Metaphors we live by" isimli çalışmalarında geliştirdikleri "zihinsel metafor teorisi" olarak isimlendirilen bir teoriyle metaforun önemi anlaşılmıştır. Lacoff ve Johnson'un ileri sürdükleri bu teoriye göre; "Kavram sistemimiz büyük ölçüde metaforikse, o za-

man düşünme tarzımız, tecrübe ettiğimiz her olgu ve günlük olarak yaptığımız her şey bir bakıma metaforiktir” (Lakoff ve Johnson, 1980). Metaforlar insanların gerçeğe ve dünyaya ilksin düşüncelerini şekillendiren temel zihinsel modellerden biridir. Dolayısıyla metaforlar, soyut veya karmaşık olan olguları, daha somut veya tecrübe edilen olgularla karşılaştırarak, bu sayede bilinmeyen olgulara ilişkin anlayış geliştirme ye imkan sağlarlar (Ocak ve Gündüz, 2006).

Yob’a göre metafor, bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada kullanılabilceği güçlü bir zihinsel araçtır (Yob, 2003: 130). Bu özelliğinden dolayı metaforlar öğrencilerin özellikle zor kavram ve terimleri daha net bir şekilde anlamalarına yardımcı olarak soyut kavramların zihinde somutlaştırılması ve görselleştirilmesini sağlamakta ve böylece öğrenilen bilgilerin akılda daha uzun süre kalmasını ve daha kolay hatırlanmasını sağlayarak öğrenme motivasyonunu artırmaktadır. Eğitim yönetiminde metaforlar müfredat geliştirme ve planlamada; öğretim alanında öğrenmeyi teşvik etme ve yaratıcı düşüncüyü geliştirmede, öğretmen eğitiminde ise metaforlar, öğretim uygulamalarını yönlendirmede ve öğretmenlerin modern eğitim anlayışlarındaki yerlerini belirlemede bir araç konumundadır (Arslan ve Bayrakçı, 2006: 100-106).

Son yıllarda, dünyada olduğu gibi ülkemizde de metaforların belli başlı sosyal ortamlardaki faaliyetlere nasıl rehber olduğu, inançları, tutumları ve değerleri nasıl şekillendirdiği, örgütsel süreçleri nasıl gösterdiği ve örgütsel yaşamın oluşturulmasında nasıl vurgulandığına yönelik olarak ilginin arttığı görülmektedir (Çelikten, 2006:270). Bu ilgi hayatın her alanında olduğu gibi eğitim ve öğretim alanında da kendisini göstermektedir. Ülkemizdeki eğitim ve öğretim alanında yapılan bilimsel çalışmalarda metafor üzerine öğrencilerin okulu algılamaları (Balcı, 1999; Aydoğdu, 2008), öğretmen adaylarının öğretmen kavramına bakış açıları (Saban, 2005; Ocak ve Gündüz, 2006; Cerit, 2008; Pektaş ve Kıldan, 2009), öğretmen eğitim programları (Oğuz, 2005), düşünme ve öğrenme yaklaşımı (Arslan ve Bayrakçı, 2006) ve Coğrafya kavramı (Öztürk, 2007) gibi çok farklı konularda araştırmalar yapılmıştır.

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde de öğrencilerin metafor oluşturdıkları görülmektedir(Güven ve Güven, 2009). Sosyal Bilgiler dersi kavramlar konusunda oldukça zengin bir derstir. Bu durumda Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin birçok metafor oluşturabileceği anlamına gelmektedir. Özellikle birçok soyut kavramı öğretmeye çalıştığımız bu derste kavramların öğretimi ve öğrenilen kavramların kalıcılığının sağlanması oldukça önemlidir. Bu sebeple öğrencinin içerisinde yaşadığı ve özellikle “Başka bir Dünya yok” sloganıyla öğrencilerimizi duyarlı hale getirmeye çalıştığımız dünyayı nasıl algıladığını ve bu kavramı hangi metaforları kullanarak öğrendiğini ortaya koymak için bu çalışma yapılmıştır. Böylece öğrencilerimizin Dünya kavramını, ilgili öğretim programlarında da verildiği gibi özellikle şekil ve boyut olarak öğrenip öğrenmedikleri ve bu kavrama ilişkin metaforlar oluşturup oluşturamadıkları anlaşılacaktır.

2. Amaç

Bu araştırmanın amacı ilköğretim II. kademesinde öğrenim gören öğrencilerin, “Dünya” kavramını şekli ve boyutları ile bilip bilmediklerini, geliştirdikleri metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan metaforların ortak özellikleri üzerinde durularak, program, öğretmen, yöntem ve araç-gereçlerin kullanımı hakkında ipuçları elde edilmiş ve bunların sonuçlarıyla ilgili çıkarımlarda bulunulmuştur. Dünya kavramı, yüklenilecek anlamlar bakımından çeşitliliği olan bir kavramdır. Böylece öğrencilerin metafor oluştururken dünyayı nasıl gördükleri ve neden böyle gördükleri hakkında bilgi sahibi olunabilir.

Böylelikle kavram öğretiminde ortaya çıkan aksaklıklar ve yapılması gerekenler hakkında daha sağlıklı kararlar verilebilir. Kavram öğretiminde kavrama uygun araç-gereç kullanılmakta mıdır? Doğru benzetmeler yapılmış mıdır? gibi sorulara rahatlıkla cevaplar verilebilir.

Çalışmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Kastamonu İli merkez ilçesinde bulunan Ali Fuat Darendede İlköğretim Okulu 2009-2010 öğretim yılında, II. Kademe de öğrenim gören 112’si kız, 91’i erkek ve kimlik bilgileri belirlenemeyen 5 öğrenci ile birlikte toplam 208 öğrenci oluşturmaktadır.

Sınırlılıklar

- 2009-2010 öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Kastamonu ili Ali Fuat Darendede İlköğretim Okulu ile sınırlıdır.
- Araştırma İlköğretim II. kademe öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırma 208 öğrenci ile sınırlıdır.
- Araştırma “Dünya” kavramına ilişkin metafor oluşturma becerisi ile sınırlıdır.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması için, 2009-2010 öğretim yılında Ali Fuat Darendede İlköğretim Okulu II. Kademe de öğrenim gören 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden “Dünya . . . benzer; çünkü, . . .” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Böylece Dünya kavramına ilişkin öğrencilerin sahip oldukları metaforlar tespit edilmiştir. Dünya kavramından yola çıkarak öğretmenlerin araç-gereç kullanımından, programda yer alan kavramların kazanılmışlık düzeyine kadar birçok konuda bilgi sahip olabilmek için öğrencilere herhangi bir yönlendirme yapılmadan 1 ders saati süresi içerisinde metafor oluşturmaları istenmiştir. Böylece öğrencilerin herhangi bir uzman kişinin ve arkadaşlarının etkisinden kalmadan özgün birer metafor oluşturmaları sağlanmıştır. Sorulan bu sorular araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin Analiz Edilmesi Ve Yorumlanması

Araştırmada toplam 208 öğrenciden metafor oluşturmaları istenmiştir. Ancak 17

öğrenci oluşturduğu metaforlarda genellikle birden çok tasvir yaptığından, bu metaforlar değerlendirme dışında bırakılmıştır. Böylece 191 öğrencinin geliştirdiği metaforlar bu araştırma için değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Daha sonra araştırma kapsamına dahil edilen metaforlar alfabetik sıraya göre listelenmiş ve her bir metaforu temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi hesaplanmıştır.

Metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması süreci aşağıda belirlenen aşamalarla gerçekleştirilmiştir. Öncelikle öğrencilerin belli bir metaforu belirgin bir şekilde dile getirip getiremediklerine bakılmıştır. Örneğin araştırmanın kapsamı dışında bırakılan “insanların kafasını karıştıran bir şey” şeklindeki metaforu ileri süren öğrencinin “Dünya” kavramını tam olarak hangi noktaya odakladığı net değildir. Dikkat edilirse oluşturmaya çalıştığı metafor gerçekte neyi ifade etmek istediğini açık bir şekilde ortaya koymamaktadır. Bu nedenle 17 öğrencinin oluşturduğu metaforlar değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Daha sonra öğrencilerin geliştirdikleri metaforların “Dünya” olgusunu daha iyi anlamaya yardımcı olup olmadığı irdelenmiştir. Bu amaca yönelik olduğu düşünülen metaforlar seçilerek veri analizi için araştırma kapsamına alınmıştır. Seçilen metaforlar benzer özelliklerine göre sınıflandırılarak Coğrafya biliminin perspektifinde değerlendirilmiş ve 5 temel grupta toplanmıştır.

Araştırmada verilerin çözümlenmesi içerik analizi yöntemi ile yapılmış elde edilen bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan İlköğretim Okulu II. kademe öğrencilerinin “Dünya” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve araştırma sonuçlarına göre alt başlıklar halinde analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırma örneklemine dahil edilen 208 öğrenciden geçerli metafor oluşturabilen 191 öğrenci “Dünya” kavramını aşağıdaki metaforlarla açıklamıştır. Oluşturulan bu metaforlar alfabetik sıraya ve sınıflarına göre listelenerek her bir metaforu temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi tablo haline getirilerek aşağıda gösterilmiştir (Tablo. 1).

Tablo. 1: “Dünya” Kavramına İlişkin Öğrenciler Tarafından Geliştirilen Metaforlar

S. No	Geliştirilen Metaforlar	Sınıflara Dağılımı			Toplam		S. No	Geliştirilen Metaforlar	Sınıflara Dağılımı			Toplam	
		6	7	8	(N)	%			6	7	8	(N)	%
1	Abide			1	1	0,52	37	Mandalina	1			1	0,52
2	Ağaç	1		2	3	1,57	38	Meyve	1			1	0,52
3	Bahçe			1	1	0,52	39	Mücevher		1	1	2	1,04
4	Balon		1	2	3	1,57	40	Nar			1	1	0,52
5	Basketbol Topu	2			2	1,04	41	Okul	1			1	0,52
6	Bilardo Topu	1			1	0,52	42	Okyanus			1	1	0,52
7	Cember	1			1	0,52	43	Portakal	8	11	4	23	12,1
8	Çiçek		2	2	4	2,09	44	Saat	1			1	0,52

9	Çikolata			1	1	0,52	45	Su		1		1	0,52
10	Çorba			1	1	0,52	46	Sutopu		1		1	0,52
11	Çöl	1	2		3	1,57	47	Tekne			1	1	0,52
12	Çukur	1			1	0,52	48	Top	15	12	16	43	22,5
13	Daire		1		1	0,52	49	Topaç	5			5	2,61
14	Deniz			1	1	0,52	50	Yargıç				1	1
15	Domino taşı	1			1	0,52	51	Yol				1	1
16	Dönme dolap	3	2	1	6	3,14	52	Yumurta	2		1	3	1,57
17	Elma			1	1	0,52		Sovutlar					
18	Emzik		1		1	0,52	53	Barış		1		1	0,52
19	Ev	3		1	4	2,09	54	Cehennem		1	1	2	1,04
20	Fırıldak	1			1	0,52	55	Cennet		2	1	3	1,57
21	Gökkuşığı		1	2	3	1,57	56	Kalp	1	1	2	4	2,09
22	Gökyüzü			1	1	0,52	57	Melek		1		1	0,52
23	Güneş	1	1	1	3	1,57	58	Ömür			1	1	0,52
24	Hücre			1	1	0,52		Olumsuzlar					
25	İrmak			2	2	1,04	59	Bomba		1		1	0,52
26	İnsan	2		1	3	1,57	60	Çöp		1		1	0,52
27	Kağıt para			1	1	0,52	61	Çöplük		2	1	3	1,57
28	Kamp		1		1	0,52	62	Harabe	1			1	0,52
29	Karpuz		2	2	4	2,09	63	Korku filmi	1			1	0,52
30	Kar tanesi	1			1	0,52	64	Kurban	1			1	0,52
31	Kartopu			1	1	0,52	65	Savaş alanı		2	3	5	2,61
32	Kivi		1		1	0,52	66	Sınav Yeri		2		2	1,04
33	Köprü		1		1	0,52	67	Yalan		1		1	0,52
34	Kutu		1	1	2	1,04	68	Yok oluş	1			1	0,52
35	Küre	5	1	5	11	5,75	69	Zehir	1			1	0,52
36	Limon			1	1	0,52							

Dünya kavramı ile ilgili olarak geliştirilen metaforları gösteren Tablo.1 incelendiğinde, araştırmada metafor oluşturan 191 öğrencinin 69 çeşit metafor geliştirdiği görülmektedir. Bu metaforların 45 tanesi sadece 1 öğrenci tarafından geliştirilmiştir. Diğer metaforlar ise 2 ile 43 öğrenci tarafından oluşturulmuştur. Geliştirilen metaforların büyük bir kısmının somut kavramlardan oluştuğu görülmektedir. Nitekim metaforlardan 52 tanesi somut, 6 tanesi soyut ve 11 tanesi de olumsuz kavramlarla ilişkilendirilmiştir. En fazla geliştirilen metaforlar incelendiğinde 1. Top (43 öğrenci ,% 22,5), 2. Portakal (23 öğrenci,% 12,1) ve 3.de Küre (11 öğrenci %5,8) olmuştur.

Bilindiği gibi Dünya kavramı öncelikli olarak Coğrafya biliminin konuları içerisinde öğretilmektedir. Bu sebeple araştırmamızda öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar benzer özelliklerine göre sınıflandırılarak Coğrafya biliminin disiplinine göre değerlendirilmiştir. Böylece metaforlar, 3'ü Coğrafi kategori olmak üzere 5 temel grupta toplanmış ve tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır. Bu kategoriler; Dünyanın şekli, boyutu ve hareketleriyle ilişkilendirilen metaforlar, fiziki coğrafya unsurları ile ilişkilendirilen metaforlar, beşeri ve ekonomik coğrafya unsurları ile ilişkilendirilen metaforlar, Coğrafi metafor özelliği bulunmayanlar ve olumsuz ve soyut metaforlardır.

Dünya kavramı ile ilgili olarak en fazla geliştirilen metaforlar, Dünya'nın şekli, boyutu ve hareketlerine göre oluşturulmuştur. Bu kategoride 112 öğrenci tarafından 21 çeşit metafor geliştirilmiştir. Bu duruma göre toplam geliştirilen 191 metaforun %58,63'ü sadece bu kategoride yer almaktadır. Öğretmenler; İlköğretimin ilk kademesinden itibaren somuttan soyuta ilkesine uygun olarak öğrencilerine Dünyanın şek-

lini öğretirken, genellikle küreye benzeyen ve öğrencilerin yakın çevrelerinde kolaylıkla görebilecekleri nesnelere ve meyveleri örnek vermektedirler. Bu durumdan ötürü öğrencilerin büyük bir kısmı Dünya kavramından öncelikle Dünyanın şeklini ve hareketlerini gösteren ve hatırlatan top, portakal, topaç, balon ve karpuz gibi metaforlar geliştirmiştir. Bununla birlikte bazı öğrencilerin Dünyanın şeklini doğrudan bir küreye benzetmelerinden anlaşılacağı üzere azda olsa bazı öğretmenlerimizin küreyi bir öğretim materyali olarak sınıf ortamına getirdikleri ve böylece öğrencilerine gerçek anlamda Dünyanın şeklini gösterdikleri anlaşılmaktadır (Tablo. 2).

Tablo. 2 Dünyanın Şekli, Boyutu ve Hareketleriyle İlişkilendirilen Metaforlar.

Metaforun Kodu	Metafor Adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%
3	Balon	3	2,67
4	Basketbol topu	2	1,78
5	Bilardo topu	1	0,89
6	Çember	1	0,89
11	Daire	1	0,89
13	Dönme dolap	6	5,35
14	Elma	1	0,89
16	Fırıldak	1	0,89
25	Karpuz	4	3,57
26	Kartopu	1	0,89
27	Kivi	1	0,89
30	Küre	11	9,82
31	Limon	1	0,89
32	Mandalina	1	0,89
35	Nar	1	0,89
38	Portakal	23	20,53
39	Saat	1	0,89
41	Su Topu	1	0,89
43	Top	43	38,39
44	Topaç	5	4,46
47	Yumurta	3	2,67
TOPLAM		112	100

Tablo. 2’de yer alan Dünyanın şekline ve hareketlerine göre metaforları geliştiren öğrencilerin “**Dünya . . . benzer; çünkü , . . .**” sorusuna karşılık olarak yaptıkları açıklamalar şu şekildedir:

Balon: Dünya balon gibidir; çünkü şekil olarak balona benzer, ayrıca boşlukta balon gibi asılı kalabiliyor (Kız 3). Dünya bir balon gibi ekvatorun basık ve kutuplardan şişkindir. Üstelik helyum gazı doldurulmuş bir balon gibi boşlukta asılı kalabilmektedir. Bu nedenle şekil ve özellik açısından bir balona benzetmek mümkündür.

Basketbol topu: Dünya basketbol topuna benzer; çünkü şekilleri neredeyse aynıdır (Erkek 9). Dünyayı basketbol topuna benzetmek mümkündür; Çünkü hem şekil açısından bir benzerlik arz etmekte hem de basketbol topunun üzerindeki yatay çizgi ekvatora dikey çizgiler de boylamlara benzetilmektedir.

Bilardo topu: Dünya bilardo topuna benzer. Çünkü 8 top birbirlerine dayanarak hareket ederler. Güneş de onun en büyük yardımcısıdır o olmazsa gece ve gündüz ol-

maz (Erkek 4). Dünya ana hatlarıyla şekil olarak bilardo topuna benzetilmekle beraber bilardo topunun ağırlığı ve içinin dolu olması, dünyanın da yapısını düşündüğümüzde belli bir yoğunluğunun olması ve elementlerden meydana gelmesi dünyaya bir ağırlık katmıştır bu da bilardo topunu andırmaktadır.

Çember: Dünya çember gibidir; çünkü çember gibi yuvarlaktır (Erkek 31). Çember yuvarlaktır, Dünyada yuvarlaktır. Ancak bu sadece şekilsel benzerliktir. Oysaki Dünya çember gibi içi boş değildir ve çember gibi tek boyutlu bir yapıda değil küresel bir yapıdadır. Görüldüğü gibi genellikle öğretmenlerimiz dünyanın şeklini tahta üzerine en kolay şekliyle bir çember olarak çizdiklerinden, öğrenciler dünyayı şekilsel olarak tek boyutlu düşünmektedirler.

Daire: Dünya daire gibidir; çünkü yuvarlağa yakın bir şekli vardır (Kız 57). Dünyaya bir daire gibi hem içi dolu hem de şekil itibariyle benzerlik göstermektedir. Tek boyutlu düşünmek doğru olmaz.

Dönme Dolap: Dünya dönme dolap gibidir; çünkü sürekli döner (Kız 9). Dönme dolap nasıl bir ekseninde dönüyorsa ve bu ekseninde en ufak bir sapma olmuyorsa, dünyaya da kendi ekseninde ve güneşin çevresinde dönerken en ufak bir sapma göstermez. Dönme dolap nasıl ekseninden çıktığında üzerindeki insanların hayatına mal olursa, dünyanın da ekseninden sapması üzerinde yaşayan insanların hayatına mal olur.

Elma: Dünya elmaya benzer; çünkü kestiğimiz zaman meridyenleri andırır (Kız 19). Şekil itibariyle elmaya benzer. Üsten basık, yanlardan şişkindir. Görüldüğü gibi ilgili öğrenci en yakın çevresinden bulabileceği meyveyi şekilsel olarak dünyaya benzetmiştir.

Fırıldak: Dünya fıırıldak gibidir; çünkü her zaman döner (Kız 6). Fırııldak nasıl ki döndürüldüğünde kendi etrafında dönerken birde ayrı bir eksen çizmektedir. Dünya da kendi eksenini etrafında dönerken bir de güneşin etrafında dönerek ayrı bir eksen çizmektedir. Bu açıdan benzerlik gösterirler.

Karpuz: Dünya karpuz gibidir; çünkü karpuz gibi ovaldir (Erkek 5). Sadece şekil olarak değil yapı olarak da benzerlik taşımaktadır. Dışarıdan bakıldığında yemyeşil görünebilir. Ancak içerisi dünyadaki kanı temsilen kırmızı ve dünyadaki kötülüğü temsilen siyahtır. Dünya ile çok alakasız gibi görünse de çok benzerlik taşımaktadır.

Kartopu: Dünya kartopu gibidir; çünkü bazıları onu zedelerken bazıları onu korur (Kız 56). Dünya gibi dış etkilere çok açık ve çok narindir. Güneş nasıl kartopunu eritirse dış faktörler de dünyayı eritir ve yok eder. Öğrenci, Dünyayı her ne kadar şekil olarak kartopuna benzetmekle birlikte, daha ziyade Dünyanın korunması ile ilgili olarak kaygılar yaşamakta ve bu kaygılarını ön plana çıkarmaktadır.

Kivi: Dünya kiviye benzer; çünkü kutuplardan basık ekvatorndan şişkindir(Erkek 36). Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere, öğrenci Dünyanın kendine has şekli olan geoid hakkında bilgi sahibidir. İlgili öğrencinin diğer öğrencilerde olduğu gibi yakın çevre-

sinde benzetebileceği birçok nesne yada meyve olmasına rağmen kiviye metafor olarak geliştirmesi ilginçtir.

Küre: Dünya küre gibidir; çünkü dünyanın şekli kürenin şekline benzer bu yüzden küre gibidir (Kız 7). Dünyayı şekil bakımından en iyi ifade eden metaforlardan birisi küredir. Bu öğrencinin doğrudan Dünya denince aklına metafor olarak küre gelmesi, sınıf ortamında küre kullanıldığının başka kelimelerle öğretmenlerinin öğretim materyallerini kullanarak öğrencisine bu konuda yetiştirdiğinin açık bir göstergesidir.

Limon: Dünya limon gibidir; çünkü kenarlardan basıktır (Erkek 59). Limonu, şeklen Dünyaya benzemekle beraber tat itibarıyla da benzetmek mümkündür. Çünkü dünya içinde hep tatlılıklar barındırmaz aksine kötülük ve acı tarafları daha fazladır. Savaşlar, açlık, sefalet vs. unsurlar dünya ile limon arasında bir bağ oluşturur.

Mandalina: Dünya mandalina gibidir; çünkü mandalina gibi yuvarlak, üstten basık kenarlardan şişkindir. Görünüm itibarıyla mandalinayla aynıdır (Kız 53). Öğrencinin mandalınanın üstten basık ve yanlardan şişkin oluşunu Dünyaya benzetmesi oldukça ilginçtir.

Nar: Dünya nara benzer; çünkü yuvarlaktır ve içinde birçok eşya vardır.(Kız 52) Narın şeklen yapısı düşünüldüğünde Dünyaya benzer fakat dünyaya benzerliği o küçücük yapısı içinde çoğunluğu ifade etmesidir.

Portakal: Dünya portakal gibidir; çünkü Dünyada portakal gibi yuvarlaktır. Şekil olarak portakala benzemektedir (Erkek 6). Görüldüğü gibi portakalda tıpkı limon, mandalina ve nar gibi küresel şekilli olduğundan öğrenciler Dünyayı portakala da benzetmişlerdir.

Saat: Dünya saat gibidir; çünkü, saat gibi devamlı hareket eder (Erkek 50). Zaman akıp gider ama görmek mümkün değildir ancak arkada bıraktıklarıyla geçip gittiğini anlarız. Fiziksel değişiklikler ancak bize zamanın somutluğunu gösterir ve hiç durmadan hareket halindedir.

Su topu: Dünya su topuna benzer; çünkü yuvarlak ve $\frac{3}{4}$ ü sularla kaplıdır (kız 17). Bu öğrencinin metaforu bir hayli ilginçtir. Çünkü Dünyanın dış yüzeyini kaplayan kollar olduğu kadar deniz ve okyanuslarda düşünülmüş ve öğrenci tarafından bu durum ifade edilmiştir.

Top: Dünya top gibidir; çünkü top gibi şekli vardır (Kız 63). Öğrenciler tarafından en çok oluşturulan metafordur. Toplam 43 öğrencinin(%38,39) Dünya denilince aklına top gelmektedir. Top her şeyden önce oyun çağında olan öğrencilerin en çok ilgisini çeken bir oyun materyalidir. Bu sebeple öğretmenler öğrencilerine Dünyanın şeklini tanıtırken akılda kolay kalması ve kolaylıkla kavranılması için top örneğini vermektedir. Böylece anlaşılmaktadır ki, soyut kavramlar öğrencilere öğretilirken değişik öğretim materyalleriyle desteklenmelidir.

Topaç: Dünya topaç gibidir; çünkü kendi etrafında döner (Kız 1). Öğrencimiz Dünyanın kendi etrafında dönüşünü hatırlamıştır. Topaç, nasıl ki döndürüldüğünde kendi etrafında dönerken birde ayrı bir eksen çizmektedir. Dünya da kendi eksenini etrafında dönerken bir de güneşin etrafında dönerek ayrı bir eksen çizmektedir. Bu açıdan Dünyaya benzerlik gösterirler. Bu duruma bağlı olarak öğrencinin Dünyanın hareketlerinden haberdar olduğunu söylemek mümkündür.

Yumurta: Dünya yumurtaya benzer; çünkü üstten biraz basıktır (Erkek 10). Yumurta şeklen Dünyaya benzemekle beraber içinde bir canlı oluşturabilmesi açısından düşünülüğünde, tüm metaforlardan ayrılır.

Dünya kavramını öğrencilerin bir kısmı tarafından da Fiziki Coğrafya unsurları ile ilişkilendirmiştir. Bu kategoride 24 öğrenci tarafından 12 çeşit metafor geliştirilmiştir. Toplam öğrencilerin %12,56'sı Dünya hakkında Fiziki Coğrafya unsurlarına dayanan metaforlar oluşturmuştur (Tablo. 3).

Tablo. 3: Fiziki Coğrafya Unsurları İle İlişkilendirilen Metaforlar.

Metaforun Kodu	Metafor Adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%
1	Ağaç	3	12,5
2	Bahçe	1	4,16
7	Çiçek	4	16,6
9	Çöl	3	12,5
10	Çukur	1	4,16
12	Deniz	1	4,16
17	Gökkuşağı	3	12,5
18	Gökyüzü	1	4,16
19	Güneş	3	12,5
21	Irmak	2	8,33
37	Okyanus	1	4,16
40	Su	1	4,16
TOPLAM		24	100

Bu kategoride öğrenciler her ne kadar Dünya denilince ilk olarak Fiziki Coğrafya unsurlarını metafor olarak geliştirmişlerse de, sorunun çünkü ile başlayan ikinci kısmında Dünya ile ilgili olarak daha çok soyut açıklamalar yapmışlardır. Geliştirilen Fiziki Coğrafya unsurlarına dayalı metaforlar ve bu metaforlara getirilen açıklamalar şunlardır:

Ağaç: Dünya bir ağaç gibidir; çünkü ağaç üzerinde yaprak ve meyveler barındırır. Dünyada üzerinde insan ve diğer canlı ve cansız varlıkları barındırır (Kız 34). Ağaç varlığıyla pek çok canlının yaşamının devam etmesini sağlar bu yönüyle dünyayla benzerlik kurula bilir ayrıca dünyadaki canlıların ihtiyacı olan oksijeni sağlaması yönüyle ayrılmaz bir birliktelik sağlar.

Bahçe: Dünya bahçe gibidir; çünkü içinde yeşillikler barından bir yerdir (Erkek 54). Bahçelerde tıpkı dünya gibi çeşitli bitki ve ağaçların bulunması bir çeşitlilik ortaya koyması yönüyle benzetilebilir.

Çiçek: Dünya çiçek gibidir; çünkü içinde her türlü duygu vardır (Erkek 9). Çiçek güzel ve güzelliği temsil eder aynı zamanda çiçek oldukça narindir korunmaya ve bakıma muhtaçtır bu özellikleriyle benzetilmektedir. Çiçek, Fiziki Coğrafya unsurlarına dayalı olarak geliştirilen metaforlar içerisinde % 16,6 ile en yüksek orana sahiptir. Görüldüğü gibi öğrencilerde Dünya ve güzelliklerine karşı bir olumlu tutum gerçekleştirilmiştir.

Çöl: Dünya çöl gibidir; çünkü rüzgârlarla uçan her kum tanesi savaşlarda ölen insanlara benzer (Kız 15). Bilindiği gibi çöller insan yaşamının oldukça zor olduğu yerlerdir. Bu yönüyle dünyanın zorluklarına benzetilebilir. Ayrıca medyada sıklıkla yer alan küresel ısınmayla Dünyanın çölleşeceği senaryoları bu benzetmeye sebep olmuş olabilir.

Çukur: Dünya çukura benzer; çünkü orada da burada da yaşamak zorundasın (Erkek 40). Bu tabir her ne kadar bir Fiziki Coğrafya konusuna girse de kullanıldığında genellikle olumsuz düşünceleri çağırır. Ayrıca çukur, mecazi olarak sonu bilinmeyen, görünmeyen bir durumu da ifade etmektedir. Öğrenci kendi iç dünyasının yansımını ve ruh halini bir şekilde dışa vurmuş durumdadır.

Deniz: Dünya deniz gibidir; çünkü yüzebilen insan kendisi için bir şeyler yapar yüzemeyen ise boğulur gider (Kız 39). Denizler saklı bir dünya gibidir karalardakine benzer zengin bir canlı varlığını içerisinde barındırır. Ayrıca insanların büyük bir kısmı denize bağlı kaynaklardan geçimini sağlar. Öğrenci bir şekilde dünyadaki yaşam mücadelesi hakkında yaklaşımında bulunmuştur.

Gökkuşağı: Dünya gökkuşağı gibidir; çünkü içinde birçok renkler barındırır (Kız 58). Dünyanın farklı renkten ve farklı ırktan insanları barındırması gibi, Gökkuşağı da çeşitli renkleri bünyesinde bulundurmaktadır.

Gökyüzü: Dünya gökyüzüne benzer; çünkü kimini ısıtır kimini kurutur (Kız 72). Dünyanın çevresini saran atmosfer tabakası dünyanın şeklinin izdüşümüdür. Bu şekilde öğrenci öncelikli olarak Dünyayı Fiziki Coğrafya unsurlarına benzetmektedir. Ancak sorunun çünkü ile başlayan ikinci kısmında öğrencinin soruya olumsuz bir bakış getirdiği görülmektedir.

Güneş: Dünya güneş gibidir; çünkü herkese ışık verir ve içinde sıcak dostluklar vardır(Erkek 37, Kız 32). Güneş dünyamızın yaşam kaynağıdır. Bizi aydınlatır, ısıtır vs. Bu yönüyle dünyamızla benzerlik kurulabilir.

İrmak: Dünya ırmak gibidir; çünkü içindeki insanlarla ve hayvanlarla sürekli bir döngü içerisinde (Erkek 60). İrmaklar geçtikleri yerlere hayat verir. Tıpkı Nil'in Mısır'a hayat vermesi gibi Dünyamızda bizim hayat kaynağımızdır.

Okyanus: Dünya okyanus gibidir; çünkü bakıldığında sonu görünmez öyle algılanır. Ancak mutlaka bir sonu vardır (Kız 67). Dünyamızın 3/2 si sularla kaplıdır bu yönüyle mavi gezegen olarak adlandırılmıştır. Bir dünya haritasına ya da küreye ba-

kıldığında okyanusların fazlalığı hemen göze çarpar bu yönüyle bir ilişki kurulabilir.

Su: Dünya su gibidir; çünkü ona ne kadar zarar verirsek o kadar kirlenir (Kız 30). Su bizim en temel yaşam kaynağımızdır ve kainatta insan oğlunun ihtiyacını karşılayabilecek tek su kaynağı Dünyamızdır. Görüldüğü gibi öğrencide “Başka bir Dünya yok” sloganına uygun olarak çevreye olan bilinç gelişmiş, böylece olumlu bir tutum gerçekleşmiştir.

Araştırmada öğrenciler, Dünya kavramına yönelik olarak Beşeri Coğrafya unsurlarına dayalı metaforlar da oluşturmuştur. İnsan, Ev ve Okul bu kategoride yer alan metaforlardır. Toplam öğrencilerin %7,3’ü, Dünya hakkında Beşeri Coğrafya unsurlarına dayanan metaforlar oluşturmuştur. Bu kategoride 14 öğrenci tarafından 9 tane metafor geliştirildiği görülmektedir (Tablo. 4).

Tablo. 4: Beşeri Coğrafya Unsurları İle İlişkilendirilen Metaforlar.

Metaforun Kodu	Metafor Adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%
15	Ev	4	28,6
22	İnsan	3	21,4
23	Kâğıt Para	1	7,1
24	Kamp	1	7,1
28	Köprü	1	7,1
33	Meyve	1	7,1
36	Okul	1	7,1
42	Tekne	1	7,1
46	Yol	1	7,1
TOPLAM		14	100

Bu kategoride öğrenciler, tıpkı Fiziki Coğrafya unsurlarıyla ilgili olarak geliştirilen metaforlarda olduğu gibi, Dünya denilince ilk olarak Beşeri Coğrafya unsurlarına dayalı metaforlar geliştirmişlerse de, sorunun çünkü ile başlayan ikinci kısmında Dünya ile ilgili olarak daha çok soyut ve olumsuz açıklamalar yapmışlardır. Geliştirilen Beşeri Coğrafya unsurlarına dayalı metaforlar ve bu metaforlara getirilen açıklamalar şunlardır:

Ev: Dünya ev gibidir; çünkü hepimizi içinde barındırır (Erkek 68). Evrende yaşanılacak başka bir gezegenin olmaması ve Dünyanın hepimizin evi olduğunun açık bir ifadesidir. Dolayısıyla Dünyada yaşayan herkes, bu Dünyanın sahibi ve koruyucusudur.

İnsan: Dünya insan gibidir; çünkü ne yaparsak karşılığını verir. Bizim ona yaptığımız kötülükleri biriktirir ve cevap verir uzaktan bakınca farklı içine girince farklıdır (Kız 73, 76). Görüldüğü gibi Dünya en önemli canlı varlık olan insana benzetilmiştir. Ancak öğrencinin sorunun devamına verdiği cevapta Dünyaya karşı olumsuz bir bakış sergilemektedir.

Kâğıt para: Dünya kâğıt para gibidir; çünkü kaybedilince değeri anlaşılır (Erkek 46). Para bir değişim aracı olması sebebiyle güç ve kuvvetin simgesidir. Dolayısıyla

paranın dikkatli harcanması gerekir. Dünyadaki doğal kaynakların sınırlı olması, bu kaynakların planlı ve verimli bir şekilde kullanılmasını gerektirmektedir. Bu açıdan bakıldığında, öğrencinin para metaforunu oluşturması oldukça önemlidir.

Kamp: Dünya kampa benzer; çünkü sadece bir süreç için geçerlidir (Erkek 10). Kamp sınırlı bir süre belirli bir amaç için kullanılan mekandır. Başka kelimelerle devamlı yerleşme alanı değildir. Bu durum Dünyanın insanlar için de sınırlı bir süre için yaşanan mekan olduğunun bir hatırlatmasıdır.

Köprü: Dünya köprüye benzer; çünkü hayatımız için önemli bir geçittir (Erkek 45).

Meyve: Dünya meyveye benzer; çünkü sürekli gelişir (Kız 33).

Okul: Dünya okula benzer; çünkü ölene kadar çalışmak zorundayız (Kız 70). Bindiği gibi okul insan eğitim ve öğretim veren mekandır. Burada insanlar içinde yaşadıkları topluma uygun bir birey olarak yetiştirilmektedir. Okul metaforu insanların Dünyada bir düzen içerisinde yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Tekne: Dünya tekne gibidir; çünkü insanlar teknenin içinde olduğu gibi dünyanın da içindedir (Erkek 70). Bu öğrencimiz de ev ve kutu metaforunu geliştiren diğer öğrencilerimizde olduğu gibi dünyayı içerisinde yaşanan bir mekan olarak ifade etmektedir.

Yol: Dünya yol gibidir; çünkü kimin nereye gideceği belli olmaz (Erkek 55). Hayatın insanlara sağladığı imkanların ve hayat mücadelesinin ifadesidir.

Araştırmada bazı öğrencilerin Dünya kavramına yönelik olarak Coğrafya unsurlarına dayalı olmayan metaforlar geliştirdikleri görülmüştür. Bu metaforlar, soyut veya olumsuz olmadıkları için ayrı bir kategori şeklinde ele alınmıştır. Bu kategoride, daha çok öğrencilerin Dünya ile ilgili duygu ve düşüncelerini ön plana alan ve onların Dünyaya nasıl baktıklarını ortaya koyan metaforlar bulunmaktadır. Toplam öğrencilerin % 5,8'i Coğrafi unsurların dışında farklı metaforlar oluşturmuştur. Bu kategoride 11 öğrencinin 10 tane metafor geliştirildiği görülmektedir (Tablo. 5).

Tablo. 5: Dünya Kavramını Coğrafya Unsurları İle İlişkilendirmeyen Metaforlar

Metaforun Kodu	Metafor Adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%
48	Abide	1	9,1
8	Çikolata	1	9,1
52	Çorba	1	9,1
53	Domino taşı	1	9,1
54	Emzik	1	9,1
24	Hücre	1	9,1
56	Kar tanesi	1	9,1
29	Kutu	2	18,2
34	Mücevher	1	9,1
45	Yargıç	1	9,1
TOPLAM		11	100

Abide: Dünya Abide gibidir; çünkü abide yaşayanlar vardır. Burada abidenin bir

insan olarak düşünüldüğü anlaşılmaktadır, Ancak abide yaşamın ne demek olduğu anlaşılamamaktadır.

Çikolata: Dünya çikolata gibidir; çünkü çok tatlıdır. Sonunun gelmesini istemezsiniz. Ne kadar içinde kötü şeyler barındırır da tadı güzeldir (Kız. 44). Görüldüğü gibi öğrenci sorunun çünkü ile başlayan kısmına soyut açıklamalar getirmiştir. Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere, öğrencimiz Dünya kavramı ile Dünyada yaşamın zorluğunu ortaya koymuş ve yaşam mücadelesinden bahsetmiştir.

Çorba: Dünya çorba gibidir; çünkü içinde birbirinden farklı insanlar vardır (Erkek 51). Öğrenci, Dünyanın değişik Coğrafyalarında yaşayan insan topluluklarının birbirinden farklı sosyo-kültürel ve ekonomik koşullar altında yaşadıklarından bahsetmekte ve bu toplumların aslında Dünya denilen bir tabağın içerisinde birlikte bir yaşamak zorunda olduklarını anlatılmaya çalışmaktadır.

Domino taşı: Dünya domino taşına benzer; çünkü biri yıkılırsa o da onu götürür. Bu metaforla öğrencimiz, Dünyadaki yaşam zincirinin birbirine ne kadar bağlı olduğunu bizlere hatırlatmaktadır (Erkek 29).

Emzik: Dünya yalancı bebek emziği gibidir; çünkü yaptığımız kazandığımız her şey bir gün elimizden gidecektir (Kız 11). Anlaşıldığı üzere öğrenci soyut bir düşünce ile Dünyaya karşı olumsuz bir bakış açısı geliştirmiştir.

Hücre: Dünya bir hücre gibidir; çünkü canlılardan oluşur (Erkek 69). Dünyadaki yaşamın varlığından bahsetmektedir.

Kar tanesi: Dünya kar tanesine benzer; çünkü gelip geçicidir, içinde yaşananlar vardır, gelip geçer (Kız 42) Öğrenci, Dünyada yaşamın devamlılığı üzerine bir açıklama getirmiştir.

Kutu: Dünya kutuya benzer; çünkü içinde her türlü canlı ya da cansız varlıkları barındırır (Kız 77). Öğrencinin geliştirdiği bu metafor, Dünyadaki yaşamın farklı bir şekilde ifadesi olup, Dünyanın canlılar için evrendeki tek yaşamaya müsait gezegen olduğunu ortaya koymaktadır.

Mücevher: Dünya mücevher gibidir; çünkü içinde her türlü güzellik vardır (Kız 2). Dünyanın öneminin ortaya konmasıdır. Öğrencideki doğa sevgini ve yaşama hevesini ortaya koymaktadır.

Yargıç: Dünya yargıca benzer; çünkü yaptıklarımıza göre bize cevap verir (Kız 75). Dünyanın korunması ve doğal kaynakların düzgün kullanılmasını bize hatırlatmaktadır. Dünyanın doğal dengesinin insanlar tarafından bozulduğunda, yaşanan sorunlar akla getirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerimiz, Dünya kavramı ile ilgili olarak olumsuz ve soyut metaforlar da geliştirmiştir. Toplam öğrencilerin % 15,7'si gibi yüksek sayılabilecek bir oranı Dünya hakkında olumsuz ve soyut metaforlar oluşturmuştur. Bu katego-

ride 30 öğrenci tarafından 17 tane metafor geliştirilmiştir (Tablo. 6).

Tablo. 6: Dünya Kavramı İle İlgili Olumsuz ve Soyut Metaforlar.

Metafor Kodu	Metafor Adı	Metaforu Temsil Eden Öğrenci	
		f	%
Soyutlar			
49	Barış	1	3,3
50	Cehennem	2	6,7
51	Cennet	3	10,0
55	Kalp	4	13,4
57	Melek	1	3,3
58	Ömür	1	3,3
Olumsuzlar			
59	Bomba	1	3,3
60	Çöp	1	3,3
61	Çöplük	3	10,0
62	Harabe	1	3,3
63	Korku filmi	1	3,3
64	Kurban	1	3,3
65	Savaş alanı	5	16,7
66	Sınav Yeri	2	6,7
67	Yalan	1	3,3
68	Yok oluş	1	3,3
69	Zehir	1	3,3
TOPLAM		30	100

Bu kategoride öğrenciler, sorunun çünkü ile başlayan ikinci kısmında soyut kavramları dahi olumsuz bakabilmişlerdir. Öğrencilerin olumsuz kavramlara getirdikleri bazı açıklamalar, kaygı ve korku içerdiğinden oldukça düşündürücüdür. Geliştirilen soyut metaforlar barış, cehennem, cennet, kalp, melek ve ömür'dür. Olumsuz metaforlar ve bu metaforlara getirilen açıklamalar şunlardır:

Barış: Dünya barış gibidir; çünkü Dünya barışı istiyorum (Kız 22). Öğrencinin daha yaşanılır bir Dünya arzusu söz konusudur.

Cehennem: Dünya cehennem gibidir; çünkü kötülerin yanında iyilerde yanar kötlük her şeye galip gelir (Kız 19). İlköğretim düzeyindeki bir öğrencinin Dünyaya bakışının oldukça karamsar olması, bu konuda özellikle okullardaki rehberlik servislerinin önemini iyi bir şekilde ortaya koymaktadır.

Cennet: Dünya cennet gibidir; çünkü içinde her türlü güzellikler vardır (Erkek 20).

Kalp: Dünya kalp gibidir; çünkü içinde iyi kan da vardır, kötü kan da (Kız 48).

Melek: Dünya melek gibidir; çünkü dışarıdan melek gibi gözükür.

Ömür: Dünya ömür gibidir; çünkü zaman geçer ve insanların gelecekları çizilir (Kız 66).

Dünya kavramı hakkında Öğrencilerin geliştirdikleri olumsuz metaforlar çöplük, harabe, korku filmi, kurban, savaş alanı, sınav yeri, yalan yok oluş ve zehir'dir.

Öğrenciler oluşturdukları bu metaforlara şu şekilde açıklamalar getirmiştir:

Bomba: Dünya bomba gibidir; çünkü her geçen gün patlamaya hazır bir bomba haline geliyor, içindekileri aniden yok edecek şekilde (Kız 14) şeklinde ifade etmiştir. Bu metafordan anlaşıldığı üzere öğrenci, Dünyanın gün geçtikçe yaşanılmaz bir hale geldiğini ve insanlığın Dünyanın doğal dengesini bozarak kendi kendisini yok edeceği belirtmektedir.

Çöp-Çöplük: Dünya çöp-çöplük gibidir; çünkü, insanlar tarafından kirletilmiş ve temizlenmesi mümkün olmayan bir çöplüğe benzemektedir(Kız 37-38). Anlaşıldığı üzere çevresine karşı duyarlı olan bir öğrenci, geliştirdiği bu metaforla insanların dogayı bir daha düzelmek üzere kirlettiğini olumsuz bir tepki şeklinde ifade etmiştir.

Harabe: Dünya harabe gibidir; çünkü zaman geçtikçe kötüye gider (Kız 32). Öğrencimize göre Dünya artık yıkılmış, viran olmuş ve kötü bir mekan haline gelmiştir. Bu durumdan, Öğrencinin gelecekle ilgili iyi bir bakışının olmadığı anlaşılmaktadır.

Korku Filmi: Dünya korku filmi gibidir; çünkü ne zaman ne olup biteceği belli değildir (Kız 30). Görüldüğü gibi öğrencimiz Dünyanın ve kendisinin geleceği ile ilgili olarak her an olumsuz bir şeylerin olacağı hususunda kaygılanmaktadır.

Kurban: Dünya kurban gibidir; çünkü, insanlar onu bilinçsizce katlediyor (Erkek 28). Öğrencimiz, Dünyadaki doğal kaynakların insanlar tarafından nasıl hoyratça tüketildiğini anlatmakta, Dünyanın geleceği ile ilgili olarak yaşanabilecek olumsuz durumlar hakkında kaygılar taşımaktadır.

Savaş alanı: Dünya savaş alanı gibidir; çünkü savaşlar yüzünden milyonlarca kişi ölüyor (Kız 35). Bu metaforla, Dünyanın bir mücadele alanı olduğu, ancak bu mücadele yüzünden insanların öldüğü hatırlatılmaktadır. Dolayısıyla öğrencimiz yaşamak için savaşmanın gerektiğini ve savaşın olduğu bir Dünyada yaşamının ne denli zor olduğunu açıklamaktadır.

Sınav Yeri: Dünya sınav yeri gibidir; çünkü sınavın merkezidir (Erkek 65). Dünyadaki yaşamının zorluğundan bahsedilmekte ve insanların yaşamak için başta doğa ile olmak üzere, birçok sınavı başarmalarının gerekli olduğu açıklanmaktadır.

Yalan: Dünya yalan gibidir; çünkü her şey birden yalandan ibaret olur (Kız 24). Öğrencimizin Dünya ve dolayısıyla kendi yaşamı ile ilgili ciddi kaygılar taşıdığı anlaşılmaktadır.

Yok oluş: Dünya yok oluş gibidir; çünkü yapılan her kötü şeyle dünya bir adım daha yok oluşa gidiyor (Kız 25). Geliştirilen bu metaforla öğrencimiz, Dünyanın gelecekte yok olacağını ifade etmekte ve bir an önce tedbir alınması için bir şekilde uyarıda bulunmaktadır.

Zehir: Dünya zehir gibidir; çünkü çok kötü cezaları vardır. Zehrin sonucu ne ka-

dar dünyanın cezaları da o kadar kötüdür(Kız 21). Zehir metaforu öğrencinin Dünyaya bakışının ne ölçüde olumsuz olduğunu dramatik bir şekilde ortaya koymaktadır.

4. Sonuç Ve Öneriler

İlköğretim II. Kademe 6, 7, ve 8. sınıf öğrencilerinin dünya kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar incelendiğinde, büyük çoğunluğunun (% 84,3) somut kavramlardan yola çıkarak metafor oluşturdukları dikkat çekmektedir. Geçerli metafor oluşturabilen öğrencilerin de büyük bir kısmı (% 58,6) müfredat programında belirtildiği gibi Dünyanın şekli ve hareketlerini göz önünde bulundurarak metafor oluşturmuşlardır.

Araştırmada dikkat çeken bir husus, olumsuz metafor oluşturan öğrencilerin genellikle 6. sınıf öğrencilerinden oluşmasıdır. Dünyanın şekli ve hareketleri üzerine metafor oluşturan öğrencilerin ise konu hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Bu durum ilköğretimde sosyal bilgiler dersi içerisinde kazandırılması gereken kavramların öğretiminde yeterli derecede materyal kullanmadığının, başka kelimelerle küre kullanılmadığının bir göstergesidir.

Araştırmanın, herhangi bir açıklama yapılmadan ve metafor hakkında bilgi verilmeden yapılması, öğrencilerin metafor oluşturma becerilerini ve özgün fikirler ortaya koyma yeteneklerini belirleyebilmek içindir. Sonuç itibarıyla, yapılan bu araştırma; öğrencilerin yorum yapabilme ve kavramları anlamlandırabilme becerilerini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. Araştırmanın küçük bir örneklem grubu üzerinde yapılmış olması, ülke genelinde genellenebilme olasılığını azaltmış olsa da, eğitim sistemindeki benzer seviyedeki öğrenci gruplarının durumları hakkında ön bilgi verebilmesi açısından önemlidir.

Bu araştırmaya öneri olarak şunları söylemek mümkündür: Öğretmenler öğrencilere doğru bakış açısı kazandırabilmek için özellikle sosyal bilgiler derslerinde daha fazla ders araç gereç kullanarak soyut kavramları somutlaştırmaya çalışmalıdırlar.

Hayat bilgisi ve Sosyal bilgiler öğretim programı incelendiğinde, “Dünya” kavramının verilmediği görülmektedir. Programda Dünya kavramının ilköğretim 1. ve 2. kademesinden itibaren verilmesi gerekmektedir.

Metaforlar, kavramlara değişik açılardan bakılmasını sağlayan iyi bir öğretim tekniğidir. Bu yüzden öğretmenler, bilhassa ilköğretim öğrencilerinin anlayamadığı soyut konuların öğretiminde bu tekniği kullanabilirler.

Metaforlar, öğrencilerin zihinsel aktivitelerinin geliştirmesinde katkı sağlayan unsurlardır. Öğrencilerin algı ve öğrenme biçimlerini açığa çıkarmada kullanılabilirler.

5. Kaynakça

1. ARSLAN, M., BAYRAKÇI, M., (2006), Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi Milli Eğitim Dergisi Sayı: 171, Ankara.
2. AYDOĞDU, E., (2008), **İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Okul Algıları İle İdeal Okul Algılarının Metaforlar (Mecazlar) Yardımıyla Analizi** Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
3. BALCI, A., (1999), Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools in Ankara, Doktora tezi, ODTÜ, Ankara.
4. BOTHA, E., (2009), Why Metaphor Matters İn Education, South African Journal of Education Vol:29, No: 4, Pretoria.
5. CERİT, Y., (2008), Öğretmen Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Ankara.
6. CLARKEN, R.H, (1997), Five Metaphors for Educators, American Educational Research Association, Chicago.
7. ÇELİKTEN, M., (2006), Kültür Ve Öğretmen Metaforları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı : 21 Yıl : 2006/2, Kayseri.
8. GÜVEN B., GÜVEN, S., (2009), İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Metafor Oluşturma Becerilerine İlişkin Nicel Bir İnceleme, Kastamonu Eğitim Dergisi Cilt:17 No:2, Kastamonu.
9. LAKOFF, G. & JOHNSON, M., (1980), Metaphors we live by.IL: University of Chicago Press. Chicago.
10. LEVİNE, P. M., (2005), Metaphors and Images of Classrooms, Kappa Delta Pi Record, v:41,n:4, Indianapolis.
11. MORGAN, G., (1998), Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor, (Çeviren: G. Bulut), MESS Yayın No:280, İstanbul.
12. MEB (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
13. MEB (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6-7. Sınıflar) Öğretim Programı, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
14. OCAK, G., GÜNDÜZ, M., (2006), Eğitim Fakültesini Yeni Kazanan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleği Dersini Almadan Önce ve Aldıktan Sonra Öğretmenlik Mesleği Hakkındaki Metaforlarının Karşılaştırılması, AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: VIII, Sayı:2, Afyon.
15. OĞUZ, A., (2005), “Öğretmen Eğitim Programlarında Metafor Kullanma”, 12. XIV. Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
16. ÖZTÜRK, Ç., (2007), Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının “Coğrafya” Kavramına Yönelik Metafor Durumları, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, Kırşehir.
17. PEKTAŞ, M., KILAN, O., (2009), Farklı Branşlardaki Öğretmen Adaylarının “ Öğretmen” Kavramı İle İlgili Geliştirdikleri Metaforların Karşılaştırılması, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:11, Sayı:2, Erzincan.
18. SABAN, A., (2004), Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, Ankara.
19. YOB, I.M. (2003), Thinking Constructively With Metaphors. Studies in Philosophy and Education, Vol.22, Kluwer Academic Publishers, Netherland.